

בס"ד. שיחת שבת חול המועד סוכות, ה'תשכ"ו.

בלתי מוגה

א. שבת חול המועד סוכות יש בו שני ענינים: (א) ענין השבת, (ב) ענין היר"ט דחג הסוכות, כפס"ד אדמו"ר הזקן שגם חול המועד קרוי "מקרא קודש"¹, "ובמוסף של חול המועד נוהגין לומר את יום מקרא קודש"².

והנה, ישנם ענינים המשותפים לשבת ויר"ט, או עכ"פ ענינים שאינם סותרים זל"ז,

— כמו ענין השמחה*, דאף שעיקרה ביר"ט ולא בשבת, כידוע³ ששבת ענינו מוחין דאבא, ויר"ט ענינו מוחין דאימא, ששם הוא מקום השמחה, הרי גם בשבת ישנו ענין השמחה⁴, ובפרט בשבת חול המועד, שבו יש תוספת שמחה לגבי שאר ימי חול המועד, כמובן גם מהנהגת רבותינו נשיאינו שהיו אומרים מאמרי דא"ח בשבת חול המועד, ולא בשאר ימי חול המועד;

אמנם, בנוגע להענינים המיוחדים שבכל אחד מהם — מתעוררת שאלה מי מהם קודם.

ב. ובפרטיות יותר:

יש מעלה בשבת לגבי יר"ט — להיותו תדיר, והרי "תדיר ושיאינו תדיר תדיר קודם"⁵.

(* במענה על השאלה למה לא נזכר ענין שמחת בית השואבה, ע"פ משנת בשנים הקודמות³ שבזמן הזה ישנה גם בשבת ויר"ט, לפי שקלקלתנו היא תקנתנו — ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א:

תלוי באם נפרש דחסידים וכו' החוגגים שמחת ביה"ש — הם בדוגמת אלו דפי' התוס' "דליכא למיחש כו'". משא"כ את"ל דזריות זו הוא ענין בפ"ע, ואין שייך לחסידות וכו'. ובפרט ע"פ מש"כ בתוס' שם: "אך הבא להניח כו'".

1) או"ח סרמ"ב ס"א בהגהה.	5) ראה לקו"ת צו יא, ד. סה"מ תש"ט
2) שם סתפ"ז ס"ו.	6) ראה בהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א
3) ראה שיחת שבת חוה"מ סוכות תשכ"א	7) סה"מ תש"ט שם. לקו"ש ח"ד ע' 1090 הערה
4) תחלתה (תו"מ חכ"ט ע' 44). שם חל"ה ע'	8) ח"ג ע' 25 הערה 13. חל"ג ע' 62 ואילך.
5) וש"נ.	9) ברכות נא, סע"ב. ועוד.
6) ד"ה אחד — פסחים קיד, סע"ב.	

ד. בהתחלת פרשת ברכה, מעתיק רש"י את התיבות "וזאת הברכה .. לפני מותו", ומפרש: "סמוך למיתתו, שאם לא עכשיו אימתי".

וצריך להבין:

א) למה הוצרך רש"י לבאר הטעם "שאם לא עכשיו אימתי" — הרי בן חמש למקרא שלומד ב"חדר" מבין בפשטות שמה רבינו הוצרך להזדרז ולברך את בני ישראל קודם מיתתו, כיון שאחר-כך לא יוכל לברכם?

— ע"ד הסוד כו' ישנו אמנם הענין ש"מה להלן (בחייו) עומד ומשמש אף כאן (אחר מיתתו) עומד ומשמש"¹⁴, וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁵ בנוגע לרבותינו נשיאינו, ש"גם בהשיבם נפשם אל חיק אביהם שבשמים .. הנה לא זה בלבד שלא יפרדו מעל צאן מרעיתם, הנה עוד מתרפסים להדום כסא מרום .. לדרוש רחמי וחסדי האב על בניו, עמו ונחלתו". אבל ע"פ פשוטו של מקרא, האפשרות האחרונה לברכתו של משה היא קודם מיתתו. —

יתירה מזה:

בפעם הראשונה שנזכר בתורה ענין כזה — בברכת יצחק: "בעבור תברך נפשי בטרם אמות"¹⁶ — לא פירש רש"י "שאם לא עכשיו אימתי", כיון שזהו דבר המובן בפשטות,

[ואדרבה: בענין הנ"ל יש צורך לבאר מדוע הזדרז יצחק ליתן ברכתו בטרם ימות, אף שלאח"ז האריך ימים עד מאה ושמונים שנה¹⁷ — כיון ש"הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי"¹⁸, וכפי שמפרש רש"י "אם מגיע אדם לפרק אבותיו ידאג חמש שנים לפניהן וחמש שנים לאחר כן, ויצחק הי' בן קכ"ג, אמר, שמא לפרק אמי אני מגיע, והיא בת קכ"ז מתה, והריני בן ה' שנים סמוך לפרקה, לפיכך לא ידעתי יום מותי, שמא לפרק אמי שמא לפרק אבא"; אבל עצם הענין דנתינת ברכה סמוך למיתה, "שאם לא עכשיו אימתי", הוא דבר המובן מעצמו בפשטות],

וא"כ, למה בברכת משה "לפני מותו" הוצרך רש"י לפרש "שאם לא עכשיו אימתי"?

ב) ולאידך גיסא צריך להבין: משה רבינו, רעיא מהימנא¹⁹, שאוהב

17) וישלח לה, כח.

18) תולדות שם, ב.

19) ראה תניא רפמ"ב. ובכ"מ.

14) סוטה יג, סע"ב.

15) אג"ק שלו ח"א ע' קמא.

16) תולדות כז, ד.

ישראל הי'20 — היתכן שהמתין בברכותיו לישראל עד "לפני מותו", ומה גם שלא נהג כמו יצחק לברכם כו"כ שנים לפני מותו?!

ג) גם צריך להבין דיוק הלשון "וזאת הברכה" — ובשתיים:

(1) "וזאת"21 (בוא"ו המוסיף) — הרי ענין זה אינו בשייכות ובהמשך לסיום הפרשה שלפנ"ז?

(2) "וזאת הברכה" — הרי כאן לא שייך לומר "שהי' משה אחוז .. ומראה .. לישראל" (כפי שפירש רש"י על הפסוק22 "וזאת החי' אשר תאכלו", וכיו"ב במקומות נוספים23), כיון ש"הברכה" הו"ע של דיבור? וכמו"כ אין לומר שכוונת הכתוב היא להבטיח ("פאָרזיכערן") שהנאמר להלן הן הן ברכותיו של משה — דמאי קמ"ל?!

ה. ויש לומר הביאור בזה:

כאשר לומדים את הפסוק "וזאת הברכה אשר ברך משה גו' לפני מותו" — מתעוררת שאלה: בהתחלת ספר דברים מודגש כבר שהי' זה סמוך למיתה, כמ"ש24 "ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חודש באחד לחודש" (ר"ח שבט), וכפי שפירש רש"י "מלמד שלא הוכיחן אלא סמוך למיתה". וכיון שידועים כבר בנוגע לכללות הספר ש"אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל"25 סמוך למיתתו — למה צריך הכתוב להדגיש "וזאת הברכה אשר ברך משה גו' לפני מותו"?

ואדרבה: מכל הענינים שצריך משה לעשות סמוך למיתתו, הי' לו להקדים את ענין הברכה, ובמכ"ש וק"ו: אם "דברי תוכחות" הי' משה יכול להקדים ולומר לבנ"י בר"ח שבט, ל"ז ימים קודם מיתתו בז' באדר26 — בודאי הי' יכול להקדים גם את ברכתו; ולמה מדגיש הכתוב ש"הברכה אשר ברך משה" היתה "לפני מותו"?

וקושיא זו מתרץ רש"י בפירושו: "וזאת הברכה .. לפני מותו", "סמוך למיתתו, שאם לא עכשיו אימתי", כלומר, שבנוגע לברכה זו ("וזאת הברכה") יש צורך וטוב יותר שמשה יאחר אותה עד "סמוך למיתתו" ממש (דלא כדברי התוכחות שהתחיל לאמרם ל"ז ימים לפני"ז), כאשר אי אפשר לדחותה עוד, כיון "שאם לא עכשיו אימתי", כדלקמן.

20) ראה מנחות סה, ריש ע"ב. ועוד.

21) ראה גם אוה"ח ר"פ ברכה (עה"פ).

24) דברים א, ג.

25) שם, א.

26) מגילה יג, ב. וש"נ.

22) שמיני יא, ב.

23) נח ט, יז. בא יב, ב. בשלח טו, ב.

ו. ויובן בהקדם החילוק בין ברכותיו של יצחק לברכותיו של

משה:

בנוגע לברכותיו של יצחק — מצינו שאמר יצחק לעשו אודות הברכה שברך את יעקב: "הן גביר שמתיו לך וגו'"²⁷ (וכן בברכתו לעשו אמר בנוגע ליעקב: "והי' כאשר תריד ופרקת עולו גו'"²⁸), שמזה מובן, שהכוונה בברכה זו היא בנוגע ליעקב עצמו, לא רק בנוגע לזרעו אחריו, והיינו, שפעולת הברכה התחילה כבר מיד (ומזה מובן גם בנוגע להברכה שברך יצחק את עשו).

אבל ברכותיו של משה — הנה בנוגע לבניי שהיו באותו הזמן, כבר בירכם משה בהתחלת ספר דברים, באמרו: "ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם"²⁹, שזוהי ברכה גדולה ביותר, ולא רק בנוגע ל"בניי", כפשטות הכתובים, אלא גם בנוגע לכל הענינים; וברכה זו יכולה להתחיל להתקיים מיד, עוד בהיותם במדבר — שהרי כשם שעד עתה היו יולדים ששה בכרס אחד³⁰, כמו"כ יכולים לילד גם ששים ריבוא בכרס אחד!

ואילו הברכה שבפרשתנו היא בנוגע לכללות המשך הזמן שלאח"כ, לאחר שיכנסו לארץ, בנוגע לזרעם אחריהם וכו' (כמבואר בפרטי הברכות כו"כ ענינים שעתידיים להיות בדורות הבאים).

וכיון שכן, הרי מובן, שברכה זו, ככל שמאחרים אותה, הרי זה משובח, ולכן המתין משה עד "סמוך למיתתו" ממש, כאשר אי אפשר לדחות לזמן מאוחר יותר, "שאם לא עכשיו אימתי".

[ואין להקשות ממש"נ בהתחלת הברכות "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב"³¹, שענין זה ישנו כבר מיד עתה, שהרי כל אלו שנולדו בזמן האחרון ניתנה להם התורה בירושה, כך, שבנוגע לתוכן ברכה זו אין צורך להמתין לזמן מאוחר יותר — כי, פסוק זה אינו חלק מהברכות, כי אם בתור הקדמה להברכות, כפי שמפרש רש"י על הפסוק³² "ה' מסיני בא", "פתח תחילה בשבחו של מקום. . . ובשבח שפתח בו יש בו הזכרת זכות לישראל (שבזה נכלל גם הפסוק "תורה צוה לנו משה גו'", כמובן מפרש"י בהמשך הכתובים), וכל זה דרך ריצוי הוא, כלומר כדאי הם אלו שתחול עליהם ברכה"].

30) פרש"י שמות א, ז.

31) ברכה לג, ד.

32) שם, ב.

27) תולדות שם, לז.

28) שם, מ.

29) דברים שם, יא.

ז. עפ"ז יובן גם מ"ש "וזאת הברכה" (בוא"ו המוסיף) — שענין זה בא בהמשך לסיום הפרשה הקודמת:

בסיום הפרשה הקודמת נאמר למשה רבינו "עלה אל הר העברים גו' וראה את ארץ כנען גו' ומות בהר גו' כי מגד תראה את הארץ ושמה לא תבוא גו'"³³, שרק אז נתברר למשה רבינו באופן מוחלט שאינו עובר את הירדן להכנס לארץ³⁴, משא"כ עד אז הי' תקוותו שכולי האי ואולי יוכל סוכ"ס ליכנס לארץ באופן שלמעלה מדרך הטבע.

ובהמשך לזה נאמר "וזאת הברכה .. לפני מותו" — שכאשר הוברר למשה בוודאות שאינו נכנס לארץ, ועומד עתה "סמוך למיתתו" ממש — אזי עמד לברך את בני" בברכה זו ("וזאת הברכה") שהיא בנוגע להזמן שלאחרי הכניסה לארץ, כיון שאי אפשר לדחותה עוד, "שאם לא עכשיו אימתי".

ח. אך עדיין צריך להבין:

מהו החילוק בין ענין הברכה, שמוטב הי' למשה לדחותה עד לרגע האחרון "סמוך למיתתו", לענין התוכחה, שהתחיל לומר בר"ח שבט (ל"ז ימים קודם מיתתו), אף שגם בזה יש טעם לדחות ככל האפשרי, כפי שפירש רש"י²⁴ "מפני ד' דברים אין מוכיחין את האדם אלא סמוך למיתה, כדי שלא יהא מוכיחו וחוזר ומוכיחו, ושלא יהא חבירו רואהו ומתבייש ממנו וכו'"?

והביאור בזה:

ענין התוכחה הוא ציווי בתורה³⁵, וכיון שקיום התומ"צ צריך להיות בהתלבשות בטבע, מבלי לסמוך על ענינים שלמעלה מהטבע (וכידוע הסיפור אודות רבינו הזקן שלא רצה לקדש הלבנה ע"י העמדת הספינה באופן שלמעלה מדרך הטבע³⁶), לכן הוצרך להתחיל בזה בר"ח שבט, שהרי יש צורך במשך זמן שיספיק בדרך הטבע עבור כל ריבוי הענינים שהוצרך משה לומר לבנ"י קודם מיתתו.

אבל בנוגע לענין הברכה, שלא הי' מצד חיוב וציווי ע"פ תורה — הי' מוטב למשה לדחות את הברכה השייכת להזמן שלאחרי הכניסה לארץ כו', כל זמן שהיתה לו תקוה שיכנס לארץ באופן שלמעלה מהטבע,

(35) קדושים יט, יז.

(36) ראה לקו"ד ח"ד תשנב, ב ואילך.

לקו"ש ח"ה ע' 80 ואילך.

(33) האזינו לב, מט"גב.

(34) ראה גם שיחת ש"פ האזינו, י"ג תשרי

ס"זט (לעיל ע' 52 ואילך).

ובירכם רק כאשר הוברר לו שבודאי אינו נכנס לארץ, ועומד עתה "סמוך למיתתו" ממש, "שאם לא עכשיו אימתי".

* * *

ט. מאמר (כעין שיחה) ד"ה תורה צוה לנו משה מורשה גו'.

* * *

י. בסיום פרשת ברכה מספרת התורה אודות גדלותו של משה רבינו³⁷: "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה' פנים אל פנים", וכפי שמפרש רש"י, "שהי' לבו גס בו ומדבר אליו בכל עת שרוצה כו'", וממשיך בכתוב: "לכל האותות והמופתים אשר שלחו ה' לעשות בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו", ומסיים: "ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל".

ומפרש רש"י: "ולכל היד החזקה — שקבל את התורה בלוחות בידיו, ולכל המורא הגדול — נסים וגבורות שבמדבר הגדול והנורא, לעיני כל ישראל — שנשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם, שנאמר³⁸ ואשברם לעיניכם, (ומוסיף): והסכימה דעת הקב"ה לדעתו, שנאמר³⁹ אשר שברת (לא "ששברת", אלא "אשר שברת"), יישר כחך ששברת" (וכפי שרש"י מפרש במסכת שבת⁴⁰, ש"אשר" הוא מלשון "אישור, שאישרו ושיבחו על שבירתן").

וצריך להבין:

(א) כיון שענינו של רש"י לפרש פשוטו של מקרא, הי' לו לפרש מ"ש "אשר עשה משה לעיני כל ישראל" בפשטות — ש"היד החזקה" (שקיבל את התורה כו') ו"המורא הגדול" (נסים וגבורות שבמדבר כו') עשה משה לעיני כל ישראל⁴¹, ומהו הכרחו של רש"י לפרש ש"אשר עשה משה לעיני כל ישראל" קאי (לא על ה"היד החזקה" וה"מורא הגדול" שלפנ"ו, אלא) על ענין נוסף?

(ב) לפי פירוש רש"י ש"לעיני כל ישראל" קאי על ענין נוסף — הי' הכתוב צריך לומר "ואשר עשה משה לעיני כל ישראל" (בתוספת ו"ו), כמו בענינים שנזכרו לפנ"ו, "ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול"?

(40) פז, א.

(41) ראה גם לקו"ש חל"ד ע' 217 ובהנסמן

ש.ם.

(37) לד, יו"ד ואילך.

(38) עקב ט, יז.

(39) תשא לד, א.

ג) גם אם רש"י מוכרח לפרש ש"אשר עשה משה לעיני כל ישראל" קאי (לא על הענינים שנזכרו לפני"ז, אלא) על ענין נוסף — האם לא נמצא ענין נוסף שמורה על גדלותו של משה מלבד הענין דשבירת הלוחות!?

הן אמת שמשה רבינו הוכרח לשבור את הלוחות, מהטעם שפירש רש"י בפ' תשא⁴²: "אמר (משה), מה פסח שהוא אחד מן המצוות, אמרה תורה⁴³ כל בן נכר (שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים) לא יאכל בו, התורה כולה כאן, וכל ישראל מומרים ואתננה להם" (בתמ"י) — אבל מה שייך ענין זה לגדלותו של משה רבינו!?

משל למה הדבר דומה — לרופא שצריך לפעמים לנתח חולה ולקטוע לו אבר רח"ל, אבל אעפ"כ, מובן וגם פשוט, שהעובדה שהעמיד את החולה על רגליו, ולא הוצרך לקטוע לו אבר, תחשב שבח גדול יותר לרופא!

ועד"ז בנמשל: משה רבינו העמיד את בני"על רגליהם — עי"ז שנתן להם את התורה שקבל בידיו ("היד החזקה"), ועשה להם נסים וגבורות במדבר ("המורא הגדול"); ולאחרי כל זה מוסיף הכתוב עוד ענין בגדלותו של משה — וע"פ הסדר שהולכים ממדריגה למדריגה בעילוי אחר עילוי, הרי זה צריך להיות ענין נעלה יותר — שבירת הלוחות!?

ד) מהו הדיוק "שנשאו לכו לשבור את הלוחות לעיניהם" — במה נחשבת נשיאות הלב (האומץ כו') שבפעולת השבירה "לעיני כל ישראל", לגבי עצם הפעולה דשבירת הלוחות, שכיון ש"הלוחות מעשה אלקים המה והמכתב מכתב אלקים הוא"⁴⁴, הרי מובן בפשטות שצריך אומץ גדול ביותר כדי לשברם — הרבה יותר מאשר האומץ בהשבירה "לעיני כל ישראל"!

ובפרט שבעת חטא העגל היו בני"ע בשפל המצב — "כי שחת עמך"⁴⁵, ועד כדי כך, שבגלל זה אמר הקב"ה למשה "לך רד"⁴⁵, היינו, שמצבם הירוד של בני"ע על ירידה גם אצל משה; וא"כ, כיצד מתבטאת הנשיאות לב של משה בשבירת הלוחות "לעיניהם" דוקא?

יא. והביאור בזה:

44) תשא שם, טז.
45) שם, ז ובפרש"י.

42) לב, יט.
43) בא יב, מג (ובפרש"י).

רש"י אינו יכול לפרש כפי שנראה בפשטות הכתובים ש"אשר עשה משה לעיני כל ישראל" קאי על "היד החזקה" ו"המורא הגדול", והיינו, שגדלותו של משה התבטאה גם בכך שענינים אלו נעשו באופן גלוי "לעיני כל ישראל" — דא"כ, הי' הכתוב צריך לומר חידוש גדול יותר, שגדלותו של משה היא בענינים שנעשו באופן גלוי לעיני כל העולם כולו, כמ"ש בפ' דברים⁴⁶: "היום הזה אחל תת פחדך ויראתך על פני העמים תחת כל השמים", וכפי שמפרש רש"י, "שעמדה חמה למשה ביום מלחמת עוג, ונודע הדבר תחת כל השמים".

ולכן, מוכרח רש"י לפרש ש"אשר עשה משה לעיני כל ישראל" לא קאי על הענינים שנזכרו לפני⁴⁷, אלא זהו ענין נוסף.

יב. ובהקדמה:

בפסוקים שלפני⁴⁸ מספרת התורה אודות גדלותו של משה רבינו כפי שמתבטאת בשני קוים כלליים באופן ההתגלות האלקית: (א) ביחס להקב"ה — "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה' פנים אל פנים", היינו, שההתגלות האלקית למשה רבינו ע"י ענין הנבואה כו' היתה באופן מיוחד במינו, למעלה מכל הנביאים כו', (ב) ביחס לבנ"י, היינו, התגלות האלקות לבנ"י שנפעלה ע"י משה — "לכל האותות והמופתים גו' ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול גו'", ועד שגם "במדבר הגדול והנורא"⁴⁷ הראה משה לבנ"י "נסים וגבורות" שהוכיחו ש"ה' הוא האלקים"⁴⁸.

וכיון שמדובר אודות שני סוגים שונים, לכן, בהתחלת הסוג השני נאמר "לכל האותות וגו'", ולא נאמר "ולכל האותות וגו'", בוא"ו המוסיף (כפי שנאמר לאח"ז "ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול") — כיון שאין זה עוד פרט בהמשך למש"נ לפני⁴⁹, אלא ענין נוסף שהוא בסוג בפני עצמו, שהרי לפני⁵⁰ מדובר אודות היחס של משה להקב"ה, ועתה מדובר אודות היחס של משה לבנ"י.

וכיון שגם לאח"ז נאמר "אשר עשה משה לעיני כל ישראל", ללא וא"ו המוסיף, עכצ"ל, שזהו ענין נוסף בגדלותו של משה שאינו נכלל בא' משני הסוגים הנ"ל.

אך היכן מצינו אצל משה רבינו ענין שאינו שייך לשני הסוגים

48) ואתחנן ד, להילט. ועוד.

46) ב, כה.

47) עקב ח, טו.

הנ"ל — דלכאורה, כל עניניו של משה רבינו הם בא' משני סוגים הנ"ל, או התגלות אלקית אליו ע"י ענין הנבואה, או גילוי אלקות לבנ"י, ותו לא מידי? ! — הנה על זה אומר רש"י שישינו ענין נוסף אצל משה רבינו: "נשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם".

יג. והביאור בזה:

שבירת הלוחות — כפי שנראית בשטחיות — אינה ענין של התגלות אלקית כו', לא מהקב"ה למשה, וגם לא ע"י משה לבנ"י, ואדרבה: ענינו של משה הוא ליתן ולגלות תורה לבנ"י, ואילו כאן הרי הוא שובר את (הלוחות) התורה.

ואעפ"כ, מתבטאת בזה גדלותו של משה רבינו באופן מיוחד ונעלה יותר מאשר בכל פרטי הענינים שנזכרו לפנ"ז — "שנשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם":

לכאורה אינו מובן: מדוע שבר משה רבינו את הלוחות דוקא "לעיני כל ישראל"? ! — הן אמת שהוצרך לשברם, כיון שלא הי' יכול לתת לבנ"י כאשר "כולם מומרים" (כנ"ל ס"י), אבל עדיין הי' יכול לעשות זאת בחדרי חדרים, ולמה הוצרך לצער את כל בנ"י ע"י שבירת הלוחות "לעיניהם"? ! — ומה גם שאפילו לאחרי חטא העגל לא אבדה אהבת משה לבנ"י (שלכן התפלל עבורם וכו'), וא"כ, למה ציער אותם ע"י שבירת הלוחות "לעיניהם" דוקא? !

והביאור בזה — שכאן רואים את גדלותו הנפלאה של משה רבינו, "שנשאו לבו לשבור את הלוחות לעיניהם" — שגם לאחרי חטא העגל, לא עזב משה רבינו את האמונה והאמון ("צוטריו") הבלתי-מוגבל שהי' אצלו כלפי בנ"י, בהיותו בטוח, שכאשר ישבור את הלוחות לעיניהם, שבכך הרי הוא אומר להם: ראו! ההנהגה שלכם גורמת שבירת לוחות אלקיים ("געטליכע לוחות") רח"ל — הרי זה בודאי יפעל עליהם תיכף ומיד לשוב בתשובה⁴⁹.

גדלותו היותר נעלית של משה רבינו — מתבטאת באמונה והאמון הבלתי-מוגבל שרחש כלפי בנ"י, שאפילו במעמד ומצב הכי גרוע, עד כדי כך, שזמן קצר לאחרי מ"ת עשו עגל ועבדוהו, הי' בטוח, שכאשר רק יראה להם שהנהגתם פוגעת בנקודת היהדות ("די פינטעלע איד") ומנתקת אותם מהקב"ה ח"ו — בודאי ישוּבו מיד בתשובה, וכפי שמבאר

(49) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 241.

רבינו הזקן בתניא⁵⁰, שכאשר יהודי מרגיש שהוא עלול להיות נפרד ח"ו מהקב"ה, אזי מתעוררת אצלו נקודת היהדות, וגם אם הוא עדיין רחוק ביותר מקיום התומ"צ ("קל שבקלים ופושעי ישראל"), מוכן הוא למסור נפשו על קידוש השם!

ואכן כך הי' בפועל — שכאשר בני"י ראו שמשה רבינו שבר את הלוחות, נתעוררו מיד לשוב בתשובה:

לאחרי חטא העגל נאמר⁵¹ "ויפול מן העם גו' כשלשת אלפי איש". והרי מספר החוטאים בעגל הי' הרבה יותר מג' אלפים, שהרי לא יתכן שבשביל ג' אלפי איש ישבור משה את הלוחות, ולא יתנם לכל חמש מאות תשעים ושבע אלף מישראל! וכנ"ל מפירוש רש"י בפ' תשא ש"כל ישראל מומרים".

ועכצ"ל, שהסיבה לכך שמכל שש מאות אלף בני"י נפלו רק "כשלשת אלפי איש" * היא — לפי שכל שאר בני"י שבו בתשובה מיד כששבר משה את הלוחות לעיניהם.

יד. ועפ"ז יובן גם הטעם ששבירת הלוחות לעיני כל ישראל לא נאמרה בפ' תשא, בעת המאורע דחטא העגל עצמו, אלא רק בפרשת עקב נאמר "ואשברם לעיניכם":

בפרשת עקב אומר משה רבינו לבני"י "דברי תוכחה" ו"מוסר" בנוגע לאופן הנהגתם כו'. וכחלק מדברי התוכחה, אומר להם: ראו! כאשר "חטאתם גו' עשיתם לכם עגל מסכה"⁵³, אזי "ואתפוש בשני הלוחות גו' ואשברם לעיניכם"³⁸, ותיכף ומיד שבתם בתשובה!

וכיון שכן — ממשיך משה — הרי לאחרי שנוכחתם לדעת שההכרה בכך שהנהגתכם בעשיית העגל היא בסתירה להלוחות האלקיים (שבגללה שיברתם לעיניכם) פעלה אצלכם שנתעוררתם מיד לשוב בתשובה — עליכם לנצל זאת בנוגע לכללות הנהגתכם ביחס לכל

(* ואף שהמספר דג' אלפים הוא אלו שנפלו ע"י בני לוי, ונוסף לזה מתו בידי שמים אלו שעבדו בעדים בלא התראה, כמ"ש⁵² "ויגוף ה' את העם" — הרי ההשוואה דמספר בני"י לאחרי חטא העגל (כפרש"י ר"פ במדבר), מוכיחה, שלא היו הרבה שנפלו.

(52) תשא שם, לה ובפרש"י. פרש"י שם,

כ.

(53) עקב ט, טז.

(50) פי"ד. פי"ח-יט.

(51) תשא שם, כח.

המצוות, שגם הם קשורים עם הלוחות, שהרי כל מצות עשה קשורה עם הציווי "אנכי הוי' אלקיך"⁵⁴, וכל מצות לא תעשה קשורה עם הציווי "לא⁵⁵ יהי' לך אלהים אחרים"⁵⁶.

וזהו גם תוכן הענין שנתגלה לאח"ז ע"י רבינו הזקן בספר התניא⁵⁷, ש"אפילו אשה המנאפת שדעתה קלה היתה מושלת ברוח תאותה, לולי רוח שטות כו", ש"נדמה לו שבעבירה זו עודנו ביהדותו ואין נשמתו מובדלת מאלקי ישראל"⁵⁸, במכ"ש וק"ו מזה שלא היתה מסכימה "לעבוד ע"ז ח"ו", ועי"ז "ליפרד ח"ו מאחדותו, אפילו נוטלים את נפשה ממנה", וכ"ש לכבוש היצר ותאות הניאוף שהם יסורים קלים ממיתה כו"⁵⁷.

טו. אך עדיין צריך להבין:

מי יאמר שבשברו את הלוחות לעיני בני ישראל בשביל שיתעוררו לשוב בתשובה, עשה משה רבינו את הדבר הנכון — הרי סוכ"ס מדובר אודות בעלי-בחירה, וא"כ, איך הי' יכול להיות בטוח שעי"ז אכן יתעוררו לשוב בתשובה?! בשלמא כאשר מדובר אודות יחיד מישראל, אפשר לומר שבהכירו אותו הי' בטוח שישוב בתשובה; אבל כאשר מדובר אודות ששים ריבוא בני, איך הי' יכול להיות בטוח שבודאי יתעוררו לשוב בתשובה, ועל סמך זה, לשבור את הלוחות לעיניהם?!

ועל זה מוסיף רש"י: "והסכימה דעת הקב"ה לדעתו, שנאמר אשר שברת, יישר כחך ששברת", והיינו, שהקב"ה הסכים לדעתו של משה רבינו, ששיער את מעמדם ומצבם של בני שבודאי יתעוררו לשוב בתשובה כתוצאה משבירת הלוחות לעיניהם, שהשערה זו אכן נכונה היא.

ועפ"ז יובן גם החילוק בין פירוש רש"י כאן, שכותב רק ש"הסכימה דעת הקב"ה לדעתו", מבלי לבאר את הסיבה לשבירת הלוחות, לפירושו בפ' תשא, שמבאר הטעם דשבירת הלוחות בגלל ש"כל ישראל מומרים", במכ"ש וק"ו ממ"ש בפסח "כל בן נכר (שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים) לא יאכל בו" — כי:

בפ' תשא מסופר אודות המאורע דשבירת הלוחות כשלעצמו, ולא נזכר שם אפילו ששבירתם היתה לעיני כל ישראל, כיון ששם לא מדובר

(57) פכ"ד.

(58) תניא פי"ד.

(54) יתרו כ, ב. ואתחנן ה, ו.

(55) שם, ג. שם ה, ז.

(56) ראה תניא רפ"כ.

אודות גדלותו של משה רבינו "שנשאו לכו כו"; ושם מבאר רש"י את הסיבה לשבירת הלוחות בגלל הקל-וחומר מפסח כו', שאין זה מבטא את גדלותו של משה רבינו, שהרי "קל וחומר" הוא ענין שכלי שיכול לחשב גם מי שאינו במדריגת משה רבינו (ובפרט ש"קל וחומר" אינו כמו "גזירה שוה" ש"אין אדם דן .. מעצמו" אא"כ גמיר מרביתו, משא"כ ק"ו ש"אדם דן מעצמו"⁵⁹);

משא"כ בפרשתנו מדובר אודות שבירת הלוחות לעיני כל ישראל בתור ענין שמבטא את העילוי וההפלאה בגדולתו של משה, שהאמין ובטח בבנ"י שבודאי ישובו בתשובה כתוצאה משבירת הלוחות לעיניהם, ולכן צריך רש"י רק להוסיף ש"הסכימה דעת הקב"ה לדעתו", שאכן שיער את מעמדו ומצבם של בנ"י כפי שהוא לאמיתו.

טז. וע"פ מנהג ישראל ש"מתכיפין התחלה להשלמה"⁶⁰ — יש לקשר סיום והתחלת פירוש רש"י על התורה:

התחלת פירוש רש"י על התורה היא: "אמר רבי יצחק לא הי' צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם"⁶¹, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח בבראשית, משום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים"⁶², שאם יאמרו אומות העולם לישראל ליסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה, ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם, וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו".

ותוכן הדברים — שהענין ד"לתת להם נחלת גוים", נטלה מהם ונתנה לנו", שלוקחים מהיפך הקדושה ומכניסים לקדושה, הוא נעלה יותר מאשר ענין התורה ומצוות, שלכן הענין ד"בראשית", "משום כח מעשיו גוי' לתת להם נחלת גוים", קודם ל"החודש הזה לכם", "מצוה ראשונה".

וענין זה מתאים גם לסיום פירוש רש"י על התורה — שהקב"ה נותן למשה רבינו "יישר כח" לא על פעולתו בנתינת התומ"צ לבנ"י, אלא על פעולתו על בנ"י לעוררם בתשובה ע"י שבירת הלוחות לעיניהם, שע"ז הוציא אותם ממעמד ומצב של "מומרים" והחזירם בתשובה (ע"ד "נטלה מהם ונתנה לנו"), שבענין זה מתבטאת גדולתו של משה רבינו

61) בא יב, ב.
62) תהלים קיא, ו.

59) פסחים טו, סע"א. וש"נ.
60) נוסח "מרשות" לחתן בראשית.

עוד יותר מאשר הגדולה שבאה לידי ביטוי ב"כל האותות והמופתים ..
היד החזקה .. (ו)המורא הגדול"⁶³.

(ראה גם שיחות ליל ויום שמח"ת שנה זו —
לקו"ש חל"ד ע' 53 ואילך) — לא הגיעו
לידינו לע"ע (המור"ל).

---

63) סיום ההתוועדות, וגם הביאור ע"ד
הלומדות בענין שבירת הלוחות ע"י משה,
דלכאורה יש בזה משום דין מזיק או דין גזל